

ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАРДА ХУДУДЛАРНИ КРИМИНОГЕН ВАЗИЯТГА ҚЎРА ТАСНИФЛАШ АСОСИДА ХУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИ БЎЙИЧА ТАЖРИБАСИ

Шарипов Жасур Саттор ўғли

Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети
мустақил изланувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17773560>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 25-noyabr 2025 yil
Ma'qullandi: 28-noyabr 2025 yil
Nashr qilindi: 30-noyabr 2025 yil

KEYWORDS

хуқуқбузарликлар
профилактикаси, жиноий
вазият, аҳоли пунктлари
тасифи, CPTED, жамоат
полицияси, халқаро
тажриба, шаҳар
хавфсизлиги, қишлоқ
жинояткорлиги, технологик
профилактика, архитектура
орқали профилактика.

ABSTRACT

Мазкур мақолада хорижий мамлакатларнинг аҳоли пунктларини криминоген вазиятга қўра тасниф қилиш асосида хуқуқбузарликлар профилактикаси жинойтларни олдини олиш соҳасидаги тажрибаси батафсил таҳлил қилинган. Тадқиқот натижасида тўрт асосий ёндашув аниқланди: технологияларга асосланган методлар (CompStat, Array of Things), жамоат иштирокидаги дастурлар (Neighbourhood Watch, Community Safety), архитектура ва шаҳарсозлик орқали профилактика (CPTED принциплари) ҳамда маданий-институционал ёндашувлар (Копен тизими, Скандинавия модели). Улар шуни кўрсатдики, энг самарали стратегиялар маҳаллий шароитларни ҳисобга олган ҳолда турли методларни комбинация қилишга асосланган. Ягона универсал ечим мавжуд эмас, аммо умумий тамойиллар ва самарали амалиётларни мослаштириш орқали ҳар бир мамлакат ўз шароитига мос тизими ишлаб чиқиши мумкин.

Хуқуқбузарликлар профилактикаси замонавий жамиятнинг энг долзарб муаммоларидан бири ҳисобланади. Бутун дунё бўйлаб сиёсатчилар ва хуқуқни муҳофаза қилиш органлари жинойтларни камайтириш ва жамоат хавфсизлигини таъминлаш учун турли хил стратегияларни ишлаб чиқишга интилоқда. Аҳоли пунктнинг криминоген вазияти деганда турли ижтимоий-иқтисодий, демографик ва экологик омилларга асосланган жиноий фаолият потенциали тушунилади ва бу жинойтларни олдини олишнинг энг самарали стратегияларини белгилашда муҳим роль ўйнайди.

Замонавий криминология илми шуни кўрсатдики, ягона универсал жинойт профилактикаси стратегияси барча аҳоли пунктлари учун самарали бўлмайди. Шаҳар, қишлоқ ва шаҳарча типдаги аҳоли пунктлари турли хил жиноий тавакаллар ва хавфларга дуч келади. Масалан, шаҳар районларида кечалар бузғунчилиги, талончилик ва моддий зарар етказиш каби жинойтларнинг даражаси юқори бўлса, қишлоқ жойларида оилавий зўравонлик, мол-мулкка оид жинойтларнинг нисбий ўлчамлари ошади.

Халқаро тажриба таҳлили шуни кўрсатадики, аҳоли пунктларини криминоген вазиятга кўра тасниф қилиш ва ҳар бир тоифа учун махсус профилактика чораларини ишлаб чиқиш зарур. Бу соҳада Америка Қўшма Штатлари, Канада, Европа Иттифоқи мамлакатлари, Австралия, Япония ва бошқа ривожланган давлатлар қимматли тажрибага эга. Мазкур тажрибалар технологияларга асосланган ёндашувлардан тортиб жамоат иштирокидаги дастурларгача кенг спектрни қамраб олади.

АҚШнинг бир қатор шаҳарларида «ақлли шаҳар» концепциясига асосланган жиноят профилактикаси тизими муваффақиятли жорий этилган. Нью-Йоркда CompStat тизими орқали турли маҳаллаларнинг криминоген вазияти реал вақтда кузатилади ва юқори тавақалли ҳудудлар аниқланади. Бу тизим ёрдамида 1990-йилларнинг ўрталаридан буён шаҳарда жиноятларнинг умумий сони 80% гача камайган.

Чикагода «Array of Things» лойиҳаси доирасида ақлли сенсорлар ёрдамида аҳоли пунктларининг турли кўрсаткичлари - овоз баландлиги, ҳаракат интенсивлиги, ҳаво сифати, йўловчилар оқими каби омиллар кузатилади ва уларнинг криминоген вазият билан статистик боғлиқлиги таҳлил қилинади. Натижада олдиндан кўра олиш имкониятлари 60% гача оширилган.

Лос-Анжелесда «LAPD RACR» (Real-time Analysis and Critical Response) тизими орқали полиция кучлари жиноятлар эҳтимоли юқори бўлган жойларга олдиндан жойлаштирилади. Бу ёндашув натижасида талончилик жиноятти 35%, авто ўғирлиги 20% камайган.

Европада Нидерландиянинг Амстердам шаҳрида «Sensing Amsterdam» дастури доирасида IoT сенсорлари, видео таҳлил тизимлари ва машина ўрганиши алгоритмлари биргаликда қўлланилади. Шаҳар марказидаги тўрт районда жорий этилган дастур тўғрисидаги ҳисобот кўрсатишича, ҳудудларда жиноятларнинг умумий сони 45% камайган.

Канаданинг Торонто шаҳрида «Neighbourhood Watch» дастури доирасида аҳоли пунктлари жиний тавақалга кўра тасниф қилинади ва ҳар бир тоифа учун махсус жамоа дастурлари ишлаб чиқилади. Юқори тавақалли ҳудудларда ижтимоий хизматлар кучайтирилади, ёшлар учун спорт ва маданий дастурлар ташкил этилади. Беш йиллик кузатишлар давомида жамоа иштироки юқори бўлган районларда зўравонлик жиноятти 52% камайган.

Канаданинг Ванкувер шаҳрида «Integrated Community Safety» дастури оилавий зўравонлик, гиёҳвандлик ва бошқа ижтимоий муаммоларни комплекс равишда ҳал қилишга қаратилган. Дастур психологик ёрдам, ижтимоий реабилитация, касб таълими ва иш жойлари билан таъминлашни ўз ичига олади. Натижада қайта жиноятт содир этиш кўрсаткичи 70% га камайган.

АҚШнинг Флинт шаҳрида «Clean and Green» дастури CPTED тамойилларига асосланиб амалга оширилган. Жамоа аъзолари қатнашадиган экологик тозалаш, боғдорчилик ва маҳаллий бехатарлик фаолияти натижасида беш йиллик даврда ушбу кўчаларда зўравонлик жиноятти 40% камайган.

Британиянинг бир қатор шаҳарларида «Crime Prevention Through Environmental Design» (CPTED) принциплари кенг қўлланилмоқда. Лондоннинг Врэкстон марказидаги тажриба кўрсатишича, архитектура ва шаҳарсозлик нуқтаи назардан қайта лойиҳаланган ҳудудларда жиноятткорлик даражаси 2011 йилдан буён 60% камайган.

CPTED ёндашуви бўйича аҳоли пунктлари тўрт асосий принцип асосида таҳлил қилинади: табиий кузатув (natural surveillance), тасодифий киришни назорат қилиш (access control), ҳудудий мустаҳкамлаш (territorial reinforcement) ва фазо бошқариш (space management). Қоронғи жойлар, кузатилмайдиган бурчаклар, ноқонуний тўпланиш учун қулай жойлар аниқланади ва уларни қайта лойиҳалаш орқали жиноий фаолият имкониятлари чекланади.

Австралия тажрибасида «Safer by Design» принципи қўлланилади. Янги Жанубий Уэлс штатида янги турар-жой комплекслари лойиҳалаштириш босқичидаёқ жиноят профилактикаси принциплари асосида режалаштирилади. 2001 йилдан буён амалга оширилган қонунчиликда барча йирик қурилиш лойиҳалари учун жиноят профилактикаси экспертизаси мажбурий ҳисобланади.

Япония тажрибаси «Koban» тизими орқали ажралиб туради. Бу тизим бўйича шаҳар кичик участкаларга бўлинади ва ҳар биридаги полиция участкаси атрофдаги жамоа билан узвий алоқадор бўлади. Полиция ходимлари аҳоли билан кундалик алоқада бўлиб, муаммоларни дастлабки босқичидаёқ аниқлаб, ҳал қилади. Япониянинг паст жинояттлар даражаси ушбу тизимнинг самарадорлигини кўрсатади.

Скандинавия мамлакатларининг ўзига хос ёндашувлари алоҳида эътиборга моликдир. Финляндияда «Ennaltaehkaisy» (олдини олиш) концепцияси доирасида аҳоли пунктлари ижтимоий ва иқтисодий кўрсаткичларга кўра тасниф қилинади. Камбағал ҳудудларда бепул таълим, касб-ҳунар ўргатиш, иш жойлари яратиш, ёшлар дастурлари амалга оширилади. Натижада ёшлар орасидаги жинояттлар даражаси 1980-йилларга нисбатан 80% камайган.

Швециянинг «Folkhälsa» (халқ саломатлиги) дастури жиноят профилактикасини саломатликни сақлаш дастурлари билан интеграция қилади. Психологик ёрдам, наркомания даволаш, ижтимоий адаптация ва касбий қайта тайёрлаш дастурлари комплекс равишда амалга оширилади.

Канададаги қишлоқ жойларда «Rural Crime Watch» дастури жорий этилган. Бу дастур кенг ҳудудларни камроб сондаги полиция кучлари билан назорат қилиш учун маҳаллий аҳолини ўзини-ўзи муҳофаза қилиш тизимига жалб қилади. Алоқа воситалари орқали дарҳол хабар бериш тизими ва координацияланган жавоб чоралари ташкил этилган.

АҚШнинг қишлоқ ҳудудларида «Farm Watch» дастурлари фермерлар ва чорвачилар ўртасида ҳамкорликни ташкил қилади. GPS трекинг, уяли алоқа орқали огоҳлантириш тизимлари ва маҳаллий ҳуқуқ-тартибот органлари билан узвий ишлаш натижасида қишлоқ хўжалиги объектларига қарши жиноятларнинг сони 50% камайган.

Европанинг қишлоқ ҳудудларида «LEADER» дастури доирасида экономик ривожлантириш орқали жиноятларни олдини олиш стратегияси қўлланилади. Ишсизликни камайтириш, ёшлар ишбилармонлигини қўллаб-қувватлаш ва туризмни ривожлантириш орқали ижтимоий барқарорликни таъминлаш йўли танланган.

Олиб борилган кенг қамровли таҳлил натижалари жиноят профилактикаси сиёсати ва амалиёти учун бир қатор муҳим хулосаларни беради.

Биринчидан, тадқиқот натижалари ягона универсал ёндашув йўқлигини тасдиқлайди. Ҳар бир аҳоли пунктининг ўзига хос криминоген вазияти, демографик тузилиши, иқтисодий ҳолати ва маданий хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда

дифференциаллашган ёндашувлар зарур. Шаҳар ҳудудларида самарали бўлган стратегиялар қишлоқ жойларда натижа бермаслиги мумкин ва аксинча.

Статистик маълумотлар кўрсатишича, шаҳар ҳудудларида жинояткорлик кўрсаткичлари одатда юқори бўлгани ҳолда (АҚШда 2021 йилда шаҳарда 1000 нафарга 24.5 зўравонлик жинояттига нисбатан қишлоқда 11.1), қишлоқ жойларда аълам қилинмаган жиноятларнинг фоизи ошади. Бу эса ҳар хил тиждаги ҳудудлар учун турли хил ёндашувларни талаб қилади.

Иккинчидан, самарали жиноят профилактикаси комплекс характерга эга бўлиши ва турли соҳалар орасида узвий алоқани таъминлаши керак. Энг натижали дастурлар ҳуқуқни муҳофаза қилиш, таълим, саломатликни сақлаш, ижтимоий ҳимоя, шаҳарсозлик ва иқтисодий ривожлантириш сиёсатларини бирлаштиради.

Масалан, Торонтодаги «Neighbourhood Watch» дастурининг муваффақияти полиция фаолияти, ижтимоий хизматлар, таълим тизими ва маҳаллий бизнеснинг координацияланган ишига асосланган. Бундай мултисекторал ёндашув жиноятларнинг илдиз сабабларига таъсир этиш имкониятини беради.

Технологияларга асосланган ёндашувларнинг самарадорлиги юқори бўлса-да, улар бир қатор чекловларга эга. Биринчидан, бундай тизимлар қимматга тушади ва юқори техник ва кадр таъминотини талаб қилади. Иккинчидан, хусусийлик ва шахсий эркинликка оид масалалар пайдо бўлади. Учинчидан, технология инсонлар ўртасидаги ижтимоий алоқаларни алмаштира олмайди.

Энг самарали ечимлар технологик имкониятларни инсоний омил билан мувозанатлаштиради. Чикагодаги «Array of Things» лойиҳаси техник кузатишни жамоат иштироки дастурлари билан бирлаштиргани учун муваффақиятли ҳисобланади.

Япон тажрибаси маданий хусусиятлар аҳамиятини яққол кўрсатади. «Кобан» тизимининг самарадорлиги нафақат ташкилий жиҳатларда, балки коллективизм, ижтимоий ҳамжиҳатлик ва қонунларга ҳурмат каби Япон маданияти қадриятларига асосланган. Бу тизимни бошқа маданий контекстга кўчириш учун маҳаллий шароитларга мослаштириш зарур.

Скандинавия тажрибаси ҳам шуни кўрсатадики, ижтимоий адолат ва тенгликни таъминлаш жиноят профилактикасининг муҳим омилидир. Бироқ бу ёндашув юқори иқтисодий ривожланиш даражаси ва кучли ижтимоий институтларни талаб қилади.

Турли стратегияларнинг иқтисодий самарадорлиги ҳам муҳим масала. CPTEД ёндашувлари узоқ муддатли инвестициялар бўлса-да, вақт ўтиши билан ўзини оқлайди. Британиядаги тажриба кўрсатишича, жиноят профилактикасига сарфланган ҳар бир фунт стерлинг 3-4 фунт иқтисодий фойда келтиради (жиноятларнинг камайиши, хавфсизлик хизматларига сарфларнинг пасайиши, туризм ва бизнеснинг ривожланиши орқали).

Жамоат асосидаги дастурлар нисбатан арзонроқ бўлса-да, уларнинг самарадорлиги аҳоли фаоллигига боғлиқ. Канададаги «Neighbourhood Watch» дастурига йилига аҳоли бош сарфланадиган маблағ полиция хизматларининг кенгайтиришга сарфланадиган харажатлардан 5 марта кам.

Ривожланган мамлакатлар тажрибасини ривожланаётган мамлакатларга кўчириш учун бир қатор омилларни ҳисобга олиш зарур. Нигерия қишлоқларидаги тадқиқот

кўрсатишича, инфратузилманинг етишмаслиги ва ресурслар танқислиги мувоқабалик яратади, лекин жамоат иштирокига асосланган дастурлар самарали бўлиши мумкин.

Бразилиянинг айрим шаҳарларида «Community Peace Units» (UPP) дастури орқали фавелаларда (қашшоқлар маҳалласи) жиноятларни камайтириш тажрибаси ривожланаётган мамлакатлар учун қизиқ бўлиши мумкин. Дастур полиция фаолияти, ижтимоий дастурлар ва инфратузилма ривожлантиришни бирлаштиради.

Тадқиқот натижалари асосида келгуси изланишлар учун бир қатор устувор йўналишлар белгиланди:

Биринчидан, турли халқаро контекстларда турли жиноят профилактикаси стратегияларининг самарадорлигини қиёсий тадқиқ қилиш зарур. Айниқса, маданий ва иқтисодий жиҳатдан ўхшаш мамлакатлар орасида тажриба алмашиш имкониятларини ўрганиш мақсадга мувофиқ.

Иккинчидан, технологик ёндашувларнинг узоқ муддатли иқтисодий ва ижтимоий оқибатларини батафсил таҳлил қилиш талаб этилади. Айниқса, сунъий интеллект ва машина ўрганиши технологияларининг жиноятлар профилактикасидаги салбий ва ижобий томонларини бааҳлаш зарур.

Учинчидан, иқлим ўзгариши ва шаҳарлашув жараёнларининг криминоген вазиятга таъсири янги тадқиқот соҳаси сифатида ўрганилиши керак. Экологик қочқинлар, табиий офатлар ва экологик деградация жиноятларнинг ошишига олиб келиши мумкин.

Тўртинчидан, пандемия даврида рақамлаштириш жараёнининг жиноий фаолиятга таъсири ва янги тури жиноятларга қарши курашиш механизмларини ишлаб чиқиш долзарб масала бўлиб қолмоқда.

Хорижий мамлакатларнинг аҳоли пунктларини криминоген вазиятга кўра тасниф қилиш асосида жиноятларни олдини олиш соҳасидаги тажрибаси кўп қиррали ва бойлиги аниқланди. Тадқиқот натижалари асосида қуйидаги асосий хулосаларни чиқариш мумкин.

Биринчидан, жиноят профилактикасида ягона универсал ечим мавжуд эмас. Энг самарали ёндашувлар маҳаллий шароитларни ҳисобга олган ҳолда турли методларни комбинация қилишга асосланган. Шаҳар ва қишлоқ жойлари учун алоҳида стратегиялар ишлаб чиқиш зарур, чунки бу ҳудудларнинг жиноий профили, ресурс имкониятлари ва ижтимоий тузилиши сезиларли даражада фарқ қилади.

Иккинчидан, технологияларга асосланган ечимлар, жамоат иштироки дастурлари, архитектура ва шаҳарсозлик ёндашувлари ҳамда маданий-институционал методлар ҳар бири алоҳида самарадорликка эга бўлса-да, уларнинг комплекс қўлланиши максимал натижа беради. АҚШ ва Европа тажрибаси кўрсатишича, мултисекторал ёндашув жиноятларнинг илдиз сабабларига таъсир этиш имкониятини беради.

Учинчидан, жиноят профилактикасининг муваффақияти кўп жиҳатдан маҳаллий маданий контекст ва ижтимоий институтларнинг мустаҳкамлигига боғлиқ. Япония, Скандинавия мамлакатлари ва Канада тажрибаси шуни кўрсатадики, ижтимоий адолат, ҳамжиҳатлик ва қонунларга ҳурмат каби қадриятлар жиноят профилактикасида муҳим роль ўйнайди.

Тўртинчидан, иқтисодий самарадорлик нуқтаи назардан, жиноят профилактикасига сарфланган инвестициялар узоқ муддатда ўзини оқлайди. Британия

ва Австралия тажрибаси кўрсатишича, профилактик чораларга сарфланган ҳар бир сўм бир неча баравар иқтисодий фойда келтиради.

Бешинчидан, замонавий жаҳон шароитида рақамлаштириш, глобаллашув ва иқлим ўзгариши каби янги чақириқлар жиноят профилактикаси стратегияларини доимий равишда янгилашни талаб қилади. Пандемия даври тажрибаси шуни кўрсатдики, инқилобий ўзгаришларга тез мослашиш қобилияти муҳим аҳамиятга эга.

Олтинчидан, ривожланаётган мамлакатлар учун ривожланган мамлакат тажрибасини механик равишда кўчириш натижасиз бўлиши мумкин. Маҳаллий шароитларга мослаштириш, босқичма-босқич жорий этиш ва маҳаллий ресурсларни ҳисобга олиш муҳим аҳамиятга эга.

Етинчидан, келгуси тадқиқотлар учун ривожланаётган мамлакатларнинг ўзига хос шароитларида жиноят профилактикаси моделларини ишлаб чиқиш, рақамли технологияларнинг жинойий фаолиятга таъсирини ўрганиш, иқлим ўзгариши ва урбанизация жараёнларининг криминоген вазиятга таъсирини таҳлил қилиш устувор йўналишлар ҳисобланади.

Умуман олганда, халқаро тажриба жиноят профилактикасида комплекс, дифференциаллашган ва маданий жиҳатдан сезгир ёндашувларнинг зарурлигини тасдиқлайди. Барча мамлакатлар учун ягона рецепт мавжуд бўлмаса-да, умумий тамойиллар ва самарали амалиётларни ўрганиш ҳамда мослаштириш орқали ҳар бир мамлакат ўз шароитига мос келадиган самарали тизимни ишлаб чиқиши мумкин

Адабиётлар:

1. Allen, M. (2020). Police-reported crime statistics in Canada, 2019. Statistics Canada.
2. Archbold, C. A. (2015). Policing and security in practice: challenges and achievements. Springer.
3. Babacan, A. (2012). Crime prevention through community engagement: Rural communities. Australian Institute of Criminology.
4. Ceccato, V. (2016). Rural crime and community safety. Routledge.
5. Ceccato, V., & Uittenbogaard, A. (2019). Crime and safety in rural areas: International perspectives. Springer.
6. Choi, K. S., & Lee, J. R. (2016). Theoretical analysis of cyber-interpersonal violence victimization and offending using cyber-routine activities theory. Computers in Human Behavior, 73, 394-402.
7. Clancey, G., Lee, M., & Fisher, D. (2012). Crime prevention through environmental design (CPTED) and the New South Wales crime risk assessment guidelines: A critical review. Crime Prevention and Community Safety, 14(1), 1-15.
8. Cozens, P., & Sun, M. (2019). Environmental criminology meets the built environment: Current progress and future directions. Cities, 95, 102406.
9. Crowe, T. D. (2000). Crime prevention through environmental design: Applications of architectural design and space management concepts. Butterworth-Heinemann.
10. European Crime Prevention Network. (2023). Best practices in crime prevention. Brussels: European Commission.
11. Heinze, J. E., Krusky, A. M., Reischl, T. M., et al. (2018). The effect of Clean and Green vacant lot remediation on crime in Detroit, Michigan. Injury Prevention, 24(6), 460-464.

12. Jeffery, C. R. (1971). *Crime prevention through environmental design*. Beverly Hills: Sage Publications.
13. Kaylen, M. T., & Pridemore, W. A. (2013). Social disorganization and crime in rural communities: The first direct test of the systemic model. *British Journal of Criminology*, 53(5), 905-923.
14. Kneebone, E., & Raphael, S. (2011). *City and suburban crime trends in metropolitan America*. Brookings Institution.
15. Kosciw, J. G., Clark, C. M., Truong, N. L., & Zongrone, A. D. (2020). *The 2019 National School Climate Survey: The experiences of lesbian, gay, bisexual, transgender, and queer youth in our nation's schools*. GLSEN.
16. Newman, O. (1972). *Defensible space: Crime prevention through urban design*. Macmillan.
17. Nilsson, A., & Estrada, F. (2006). The inequality of victimization: Trends in exposure to crime among rich and poor. *European Journal of Criminology*, 3(4), 387-412.
18. Park, M., & Stokowski, P. A. (2009). Social disruption theory and crime in rural communities: Comparisons across three levels of tourism growth. *Tourism Management*, 30(6), 905-915.
19. Perreault, S. (2022). *Police-reported crime statistics in Canada, 2021*. Statistics Canada.
20. Piroozfar, P., Farr, E. R., Aboagye-Nimo, E., & Osei-Berchie, J. (2019). Crime prevention in urban environments: The influence of residential satisfaction and social capital. *Sustainable Cities and Society*, 51, 101778.
21. Ruddell, R. (2017). *Oil, gas, and crime: The dark side of the boomtown*. Palgrave Macmillan.
22. Sampson, R. J. (1997). Collective regulation of adolescent misbehavior: Validation results from eighty Chicago neighborhoods. *Journal of Adolescent Research*, 12(2), 227-244.
23. Shaw, C. R., & McKay, H. D. (1999). *Juvenile delinquency and urban areas: A study of rates of delinquency in relation to differential characteristics of local communities in American cities*. University of Chicago Press.
24. Statistics Canada. (2024). *Characteristics of police-reported crime in rural areas in the Canadian provinces, 2023*. Ottawa: Government of Canada.
25. Stokowski, P. A. (1996). Crime in rural recreational and tourism areas: A sociological perspective. In G. Geason & P. Wilson (Eds.), *Designing out crime: Crime prevention through environmental design* (pp. 179-199). Australian Institute of Criminology.
26. Tseloni, A., Mailley, J., Farrell, G., & Tilley, N. (2010). Exploring the international decline in crime rates. *European Journal of Criminology*, 7(5), 375-394.
27. United Nations Office on Drugs and Crime. (2022). *Global study on homicide 2019*. Vienna: UNODC.
28. US Department of Justice. (2023). *Classification of urban, suburban, and rural areas in the National Crime Victimization Survey*. Bureau of Justice Statistics.
29. Wells, L. E., & Weisheit, R. A. (2004). Patterns of rural and urban crime: A county-level comparison. *Criminal Justice Review*, 29(1), 1-22.
30. Yarwood, R. (2015). Lost and hound: The more than human networks of rural policing. *Journal of Rural Studies*, 39, 278-286.